

Çevre ve Doğa Koruma Konusunda Gençlik Platformları

DOI: 10.26466/opus.356372

*

Tendü Hilal Göktug* - Bülent Deniz** - Çiğdem Kılıçaslan ***

*Dr. Öğr. Ü., Adnan Menderes Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü Aydın

E-Posta: tendugoktug@gmail.com ORCID: [0000-0002-1773-2254](https://orcid.org/0000-0002-1773-2254)

** Doç.Dr. Adnan Menderes Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü

E-Posta: bdeniz@adu.edu.tr ORCID: [0000-0002-3516-0480](https://orcid.org/0000-0002-3516-0480)

*** Doç.Dr. Adnan Menderes Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü Aydın

E-Posta: c.kiliaslan@hotmail.com ORCID: [0000-0002-4467-3739](https://orcid.org/0000-0002-4467-3739)

Öz

Çevre sorunlarının tüm dünya genelini etkilemeye başlaması ile birlikte, sorunun temel kaynağı olan insanın çevreye karşı tutumu ve bilincinin geliştirilmesinin bu sorunların çözümünde ve çevrenin sürdürülebilirliğinde odak noktası olduğu anlaşılmıştır. Bu bağlamda, doğal kaynakların ve tabiatın korunması ile ilgili kuruluşların ve derneklerin odak noktası genellikle, doğal kaynakların ve kültürel mirasın korunmasına doğrudan veya dolaylı olarak eğitim, araştırma, inceleme, proje ve uygulama çalışmaları ile katkıda bulunmaktadır. Dünyada ve Türkiye’de konu ile ilgili pek çok kurum, kuruluş ve derneklerin gönüllülük esasına dayalı gençlik komisyonları bulunmakta olup bu komisyonlarda, 18-25 yaş arasındaki gençler doğa koruma ve çevre kirliliğinin önlenmesi adına aktif çalışmalar gerçekleştirmektedirler. Bu çalışmada küresel ve ulusal boyutta çevre ile doğal ve kültürel kaynak değerlerinin korunmasını amaç edinmiş kurum, kuruluş ve derneklerin bünyesinde gönüllülük esasına bağlı olarak görev yapan gençlik platformları araştırılmıştır. Çalışmada, bu platformların faaliyetleri genel olarak incelenmiş olup, özellikle bu platformlardan biri olan Amerika ve Avrupa’da pek çok milli parkın çatısı altında, doğal ve kültürel kaynakların korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla yaygın olarak faaliyet gösteren genç gönüllülerin milli park yönetimine katkıları incelenmiştir. Ülkemizdeki korunan alanlarda ve milli parklarda gençlerin etkinlik durumu tartışılarak korunan alanlar ve milli parklar çatısı altında gençlerin gönüllülük esasına bağlı olarak etkin bir şekilde rol alması yönünde birtakım yönetim politikaları önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çevre Koruma, Doğa Koruma, Genç Gönüllüler, Gençlik Platformları, Milli Parklar

Youth Platforms for Environmental and Nature Conservation

*

Abstract

As environmental problems begin to affect the whole world, it has been understood that the development of the attitude and consciousness of the human which is the main source of the problem, is in the focus of the solution of these problems and also focus of the sustainability of environment. In this context, the focal points of organizations and associations related to the protection of natural resources are usually directly or indirectly contributing to the conservation of natural resources and cultural heritage through training, research, investigation, project and implementation studies. Many institutions, organizations and associations in the world and in Turkey have voluntary youth commissions consist of young people between the ages of 18 and 25 are actively engaged in environmental protection and prevention of environmental pollution. In this study, youth platforms working on the basis of volunteering were searched in the institutions, organizations and associations which aimed to protect environment, natural and cultural resource values at global and national scale. In the study, generally the activities of these platforms were examined and in the special which are one of these young volunteer platforms, which is widely working under the roof of many national parks for the protection and sustainability of natural and cultural resources in the USA and Europe has been examined the contribution for national park management. The activity areas of youth people has been discussed in the protected areas and national parks of our country and a number of management policies have been proposed in order to enable young people to act effectively on the basis of volunteerism under the roof of protected areas and national parks.

Anahtar Kelimeler: *Environmental Protection, National Parks, Nature Protection, Youth Volunteers, Youth Platforms*

Giriş

Sanayi devrimi ve endüstrileşme özellikle 1900'lü yılların başından bu yana doğal kaynaklar ve çevre üzerinde giderek artan bir baskı oluşturmaktadır. Dünya, yağmur ormanlarının egzotik bitkilerinden, okyanusun renkli mercan resiflerine kadar birçok doğal güzelliği barındırmaktadır. Dünyamız ve barındırdığı doğal güzellikler; nüfus artışı ve buna bağlı kentsel alanların hızla büyümesi, küresel iklim değişikliği, tarım alanlarının genişlemesi ve buna bağlı kimyasal kullanımlar, yangınlar ve insanoğlunun alan kullanım tercihleri sonucu giderek küçülen orman alanları, sulak alanların kuruması, kaynakların aşırı ve bilinçsiz kullanımını gibi birçok çevre sorunu tarafından doğrudan tehdit altındadır. Son 40 yılda biyolojik çeşitliliğin %30 azalmış olması yaşadığımız çevre sorunlarının doğrudan etkisidir. Birçok canlı türünün yaşam alanı ya değiştirilmekte, ya küçülmekte ya da tamamen yok edilmektedir.

Doğanın kendini yenileyebilme gücünün üzerinde gerçekleşen bu çevresel değişimler doğanın dengesini ve işleyişini bozmakta ekosistemlerin işleyişini olumsuz yönde etkilemektedir. İnsanların doğaya müdahalesi sonucu yaşanan bu çevresel değişimler dünya nüfusunun önemli bir kısmını ve birçok canlı türünü tehdit etmektedir.

Tüm canlıların yaşam ortamlarını tehdit eden bu küresel çevre sorunları 1900'lü yılların ikinci yarısından sonra doğa koruma bilinci ve eylemlerine yönelik kolektif bir anlayışın gelişmesine sebep olmuştur (Kurdoğlu, 2007).

Doğa koruma "insan sağlığı ve yaşamın garantisi için, doğada yaşayan bitki ve hayvan türlerinin varlığı, onların yetişme ve yaşam ortamları ile belirli kriterler ışığında korumaya değer bulunan doğa parçalarını ve doğal elamanları korumak" şeklinde tanımlanabilir. Doğa koruma bitki ve hayvan popülasyonlarının devamlılığı, türlerin zenginliği ile doğal ve doğala yakın ekosistemlerin korunmasına katkıda bulunmakta, hem genetik zenginliğin korunmasına ve geliştirilmesine, hem de bilimsel çalışmaların gelişmesine yardımcı olmaktadır (Yücel ve Babuş, 2005).

Tür bazlı korumanın ötesinde ekosistem bütününe gözetin coğrafi bir alanın korunmasının ilk örneği doğal güzelliklerin gelecek nesillere aktarılması ve doğal kaynakların kontrolsüz kullanımının önüne geçmek üzere 1872 yılında Yellowstone Milli Parkının ilan edilmesidir. Bu adım

milli park hareketini beraberinde getirmiştir. Günümüzde dünya genelinde ilan edilmiş milli park sayısı yüz binin üzerindedir. Çevrenin korunması hükümetlerin ve resmi kurumların girişimlerinin yanı sıra sivil organizasyonlar ve inisiyatiflerle güç bulmaktadır.

Greenpeace uluslararası çevre örgütünün 1971 yılında kurulması çevre koruma hareketinin tarihi seyri içinde bir dönüm noktası olmuştur (Arslan, 2011). Endüstriyel kirlilik, nesli tükenmekte olan türlerin korunması ve çevresel farkındalığın artması konularında mücadele veren ve medya gücünü de çok etkin kullanan bu organizasyonun faaliyetleri çevre korumada sivil potansiyelin önemini açıkça göstermiştir.

Günümüzde çevre ve doğa koruma konularında başarılı çalışmalar yürüten birçok ulusal ve uluslararası organizasyon bulunmaktadır. Kar amacı gütmeyen bu organizasyonların faaliyetleri gönüllülük esasına dayanmaktadır. Gönüllülük, sivil katılımı güçlendirmekte, sosyal dayanışmayı sağlamakta ve elde edilen kazanımların sahiplenilmesini güvence altına almaktadır. Gönüllülük, bireylerin ve toplumların gelişimlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Gönüllülük yoluyla vatandaşlar, çevresel duyarlılıklarını geliştirir, bilgi tabanını güçlendirir ve paylaşır, kendi ve yaşadıkları toplumun geleceği için sivil inisiyatif almış olurlar.

Gerek resmi kurum ve kuruluşlar gerekse sivil organizasyonlar yürüttükleri faaliyetlerde gençlerin katılımını önemsemektedir. Çalışmanın bundan sonraki kısmında ulusal ve uluslararası ölçekli çevre ve doğa koruma kuruluşları ve bu kuruluşların gençlere yönelik faaliyetleri ele alınacaktır.

A- Ulusal Çevre ve Doğa Koruma Platformları

Türkiye’de uluslararası, ulusal ve yerel ölçeklerde hizmet veren çok sayıda çevre ve doğa koruma ile ilgili dernekler bulunmaktadır. Bu çalışmada Türkiye’de uluslararası ve ulusal ölçekte faaliyet gösteren “gönüllü gençler” den oluşan veya “gönüllü gençler” ile birlikte hareket eden ve/veya “gençlik eğitimleri” odaklı faaliyet gösteren dernekler incelenmiştir.

Genç Gönüllüler

Gençlik ve Spor Bakanlığı Eğitim Kültür ve Araştırma Genel Müdürlüğü gençlerin eğitim, çevre, spor, kültür ve turizm, sağlık ve sosyal hizmetler ile afet ve acil durum kategorilerinde gönüllülük esasına bağlı olarak faaliyet gösterebilecekleri "Genç Gönüllüler" isimli bir program yürütmektedir. Bu program, gençlerin gönüllülük faaliyetlerini tek başlarına gerçekleştirmeleri yerine, Genç Gönüllüler sitesi üzerinden belirli gönüllü kuruluşlara entegre olmalarını ve faaliyetlerini bu yolla gerçekleştirmelerini sağlamaktadır. Programın ana amacı genç gönüllülerin sivil toplum kuruluşlarına olan katılımlarını artırmak ve bu gençlerin başarısını destekleyici faaliyetlerde bulunmalarını sağlamaktır. Hedef kitlesi 14 yaş ve üzeri olan programa site üzerinden bu güne kadar toplam 8 bin 47 kişi gönüllü olmak için başvuru yapmış olup, 483 kurumun 692 ilanı sitede yayınlanmıştır. Gönüllülerin sadece yaşadıkları yerde değil tüm dünyaya hizmet götürmesi yönünde, yurt içindeki gönüllülük faaliyetlerinin yanında dünyanın farklı coğrafyalarındaki gönüllülük fırsatlarını da sitesinde yayınlamayı hedeflemektedir. Genç Gönüllüler Sitesi, Üniversitelerin Eğitim Fakültelerinde zorunlu ders olarak okutulan THU (Topluma Hizmet Uygulamaları) Dersi uygulamaları için öğretmen adaylarına farklı alternatifler sunmaktadır. Eğitim Fakültesi öğrencileri, "THU Dersi Kapsamındadır" ibaresiyle sitede yayınlanan gönüllülük ilanlarına danışman öğretim üyelerinin onayıyla başvuru yaparak dersin uygulama aşamasını gerçekleştirebilmektedirler (Anonim, 2017-1).

Genç Tema

Toprak Dede Hayrettin Karaca ve Yaprak Dede A. Nihat Gökyiğit'in, 1992 yılında kurdukları TEMA vakfının üniversite öğrencilerinden oluşan gönüllü örgütlenmesidir. Genç TEMA gençlerin; yaşadıkları çevrenin sorunlarına duyarlı, sorunların çözümünde aktif rol almak için gönüllü çalışmalar gerçekleştirmekte, ekolojik bakış açısına sahip bireyler olmalarına katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Genç TEMA üniversitelerde, kulüp veya öğrenci topluluğu şeklinde oluşum göstermektedir. Çalışmalara katılmak isteyen gönüllü öğrenciler bir araya gelip, bir danışman öğretim görevlisinin de desteğini alarak, Genç TEMA yönergesi

doğrultusunda kulüp veya öğrenci topluluğu kurmaktadırlar. Kurulan öğrenci topluluğu, üniversite yönetiminin de onayını ve desteğini alarak, başta üniversitenin bağlı bulunduğu ildeki TEMA Temsilciliği ile olmak üzere, TEMA Vakıf Merkezi ile de koordineli şekilde faaliyetlerini sürdürmektedir. Genç TEMA Üniversite, 2015 yılı itibari ile 107 üniversitede faaliyetlerine devam etmektedir. Genç TEMA üyeleri, stant / tanıtım faaliyetleri ile diğer öğrencilere de Genç TEMA'yı tanıtmaya ve katılımlarını sağlama yönünde çalışmalar yapmakta, bilgilendirme çalışmaları kapsamında seminer ve panel düzenlemekte, fidan dikim etkinlikleri düzenlemekte, il ve ilçedeki TEMA Temsilciliklerinin/İlçe Sorumluluklarının çalışmalarına destek olmaktadır. Genç Tema üyeleri TEMA Vakfı kampanyalarını yaygınlaştırmak, çevre ile ilgili özel günlerde etkinlikler düzenlemek, doğa gezileri düzenleme gibi sosyal etkinliklerde görev almakta ve koordineli olarak takım çalışmaları yürütmektedirler (Anonim, 2017-2).

Türkiye Tabiatını Koruma Derneği

1955 tarihinde kırk üye tarafından kurulan Türkiye Tabiatını Koruma Derneği, 1963 yılından beri "Uluslararası Doğa Koruma Birliği" IUCN'le işbirliği yapmaktadır. Dernek; başta step ve dağ ekosistemleri, ormanlar, tarım alanları, toprak ve su kaynakları, çayır ve meralar, denizler, göller, akarsular, sulak alanlar, mağaralar olmak üzere, ülkenin tüm doğal kaynaklarının ve barındırdıkları ekolojik süreç ve döngüler ile biyolojik çeşitliliğin ekosistem bütünlüğü içerisinde sürdürülebilir kalkınma amaçlı olarak korunması ve kullanımı; kent, çevre ve kalite konularında toplumu bilinçlendirmek, kent tabiatını koruma amaçlı eğitim, panel, seminer v.b etkinlikler yapmak ve geziler düzenlemek; engellilerin, çocuk ve gençlerin, kadınların, köylü ve çiftçilerin, kırsal alanda yaşayanların, sanayici, turizmciler ve sporcuların çevre ve kültürel değerler konusunda bilinçlendirilmesi, eğitilmesi; yayım, mesleki kurslar, sürekli eğitim merkezleri ve ARGE hizmetlerinin, ilgili konularda girişimcilik ve istihdam faaliyetlerinin yürütülmesi; çevre dostu tarımsal uygulamalar, bitki ıslah çalışmaları, çevre etiketleri ve kırsal kalkınma amaçlı faaliyetlerde bulunulması; insana, hayvana, çevreye karşı şiddetin engellenmesine yönelik projeler ve etkinlikler yürütülmesi; ülkemiz yaşam ortamları

rını etkileyen her türlü çevre kirliliğinin önlenmesi amacıyla faaliyet göstermektedir. Derneğin gençlik komisyonu 18-25 yaşındaki gençlerin doğa koruma ve çevre kirliliğinin önlenmesi çalışmalarına gönüllü olarak katılmalarını sağlamak amacıyla kurulmuştur. Gençlik komisyonu çalışmalarına katkı vermek isteyen gençler sitedeki elektronik formu doldurarak dernek ile iletişime geçmektedirler (Anonim, 2017-3).

Gençlik Turizmi Derneği - GENÇTUR

GENÇTUR – Gençlik Turizmi Derneği, 1979'dan bu yana Türkiye'de Gençlik Turizmi alanında hizmet veren ve bir yandan yurt dışında düzenlenen Uluslararası Gönüllü Çalışma Kampları'na Türk gönüllüleri gönderirken bir yandan da benzer kampları yurt içinde düzenleyerek yabancı gönüllüleri Türkiye'ye getiren GENÇTUR'un, Türkiye'nin Avrupa Komisyonu Gençlik Programı kapsamında "program ülkesi" olarak kabul edilmesinden sonra Avrupa Birliği Gençlik Programı aracılığıyla sunulan olanakları Türk gençlerine sunmak amacıyla 7 Ocak 2002 yılında kurduğu bir dernektir. GENÇTUR, amacı gençlerin bireysel, sosyal ve kültürel gelişimlerine destek olacak her türlü etkinliğe en uygun koşullarda katılmaları için olanaklar geliştirmek, var olan olanaklara en hızlı şekilde ulaşmalarını sağlamak olan bir sosyal girişimdir. GENÇTUR üyesi olduğu bu kuruluşlar aracılığı ile 85 ülkede 163 kuruluş ile işbirliği yaparak gençlerin dünyaya bakış açılarının genişlemesine yönelik her türlü fırsatı sunmaktadır. 1989 -1998 yılları arasında 3 dönem ALLIANCE Yönetim Kurulu Başkan Yardımcılığı görevini yürütmüştür. 1500 üzerinde Uluslararası Gönüllü Çalışma Kampı, Çocuk ve Yenigenç Kampı ve Düşlerim Gerçekleşiyor projesi gerçekleştirilmiş ve 15.400'ün üzerinde Türk ve yabancı gönüllü, 10-17 arası çocuk ve yeni gencin bu projelere katılımı sağlanmıştır. Uluslararası kamplarda bedensel, kültürel ve sosyal amaçlı çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmaların içerisinde okul boya ve badanası, çevre temizliği, ağaç dikimi, ağaç bakımı, park ve bahçe yapımı, sahil temizliği, okul çevre duvarı yapımı, su kanalı kazımı, okul bahçesi düzenlemesi, spor alanı düzenlemesi, yollara parke taşı döşenmesi, piknik alanları çevre düzenlemesi gibi aktiviteler de yer almaktadır (Anonim, 2017-4).

Erasmus+ Gençlik Programı

2014-2020 yılları arasını kapsayacak şekilde uygulamaya konulan Erasmus+ Programı Avrupa Birliğinin eğitim ve gençlik alanlarında daha önce uygulamakta olduğu Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik Programları başta olmak üzere pek çok program, fırsat ve ağları birleştiren yeni bir programdır. Erasmus+ dünyasında her yaştan ve her sektörden vatandaş için Avrupa fırsatları bulunmaktadır. Bu programlardan biri olan Erasmus+ Gençlik faaliyetlerinde gençler, gençlik alanında çalışanlar ve gençler için yapılacak projelere dahil olmak isteyen tüm vatandaşlar yararlanabilmektedir. Erasmus+ Gençlik, sivil toplum kuruluşları, kamu kuruluşları, sosyal sorumluluk konusunda aktif kar amacı güden kuruluşlar ve spor ile ilgili kuruluşların eğitim ve gençlik alanında uluslararası iş birliği yapmaları için gerekli olan desteği kaşılarken aynı zamanda gençlere de bireysel fırsatlar veya topluluk fırsatları sunmaktır. Gençler yurt içinde ve yurtdışındaki eğitim faaliyetlerine katılabilmekte veya Avrupa Gönüllü Hizmeti yapabilmektedirler. Başka grup ve kuruluşlarca hazırlanan projelere katılımcı olarak dahil olabilirler. Bir kuruluşa üye olmayan ancak kendi projelerini hazırlamak isteyen gençlere en az 4 kişilik grup kurmaları kaydı ile proje desteği vermektedir. Bu projelerin alt gruplarından biri Avrupa Gönüllü Hizmeti, gençlerin diledikleri bir AB ülkesinde sosyal içerikli bir projede 2-12 aylık süreler dahilinde yer almasını sağlayan bir faaliyettir. Temel düzeyde dil eğitimini de (% 5) içeren Avrupa Gönüllü Hizmeti 17-30 yaş arasındaki tüm gençlere açıktır. Avrupa Gönüllü Hizmetinin (AGH) amacı, Avrupa Birliği'nin içinde ve dışında çeşitli şekillerdeki gönüllü faaliyetlere gençlerin katılımını desteklemektir. Bu Eylem kapsamında gençler, bireysel olarak ya da gruplar halinde kâr amacı gütmeyen, ücretsiz faaliyetlerde yer alırlar. Gönüllülerin yeme, içme, konaklama, vize, sigorta vs. masrafları ve cep harçlıkları Ulusal Ajans tarafından karşılanmaktadır (Anonim, 2017-5).

Doğal Hayatı Koruma Derneği - WWF

1975 yılında kurulan Doğal Hayatı Koruma Derneği WWF - Türkiye, Türkiye'de doğa koruma mücadelesinde ve sivil toplum kuruluşlarının profesyonelleşmesinde öncü olan kuruluşlardandır. Küresel, siyasetten

bağımsız, çok kültürlü ve tarafsız olan WWF- Türkiye, alan projeleri, siyasi girişimler, kapasite artırımı ve eğitim çalışmalarının bileşiminden yararlanarak somut doğa koruma çözümleri oluşturmaktadır. Yerel halkı ve toplulukları, kültürel ve ekonomik gereksinimlerini de göz önünde bulundurarak alan programlarının planlanmasına ve yürütülmesine dahil etmekte, diğer kuruluşlar, hükümetler, iş dünyası ve yerel topluluklarla ortaklıklar kurmaktadır. Çalışmalarını destekçilerinden elde ettiği mali kaynakları kullanarak projelerini düşük maliyetlerle ve verimli bir biçimde yürütmektedir. WWF - Türkiye'nin gençlere yönelik düzenlenmiş ayrı bir gönüllülük platformu olmamakla birlikte gönüllü üyelerinin büyük bir çoğunluğunu gençler oluşturmaktadır. Dernek, gönüllülük esasına göre çalışan gençlerde tüketim alışkanlıklarının ve dünya görüşünün doğa koruma bakışıyla değişmesini hedeflemekte olup, doğa koruma çalışmalarında gençleri ilgi ve uzmanlık alanlarına göre farklı şekillerde görevlendirilmektedir. Bu görevler arasında okudukları üniversitenin bahar festivalinde stant açmak, WWF'i çevrelerindeki diğer insanlara tanıtmak için rehber olmak, WWF-Türkiye'nin belirlediği zamanlarda bir araya gelmek (Anonim, 2017-6).

Doğa Derneği

2002 yılında kurulan ve Türkiye'de "Doğa Ana Hakları Evrensel Beyanamesi"ni tanıyan ilk kuruluşlardan biri olan Doğa Derneği, Türkiye ve dünyadaki "Önemli Doğa Alanları"nın yaşaması için çok sayıda faaliyet yürütmektedir. Yüz yirmi ülkedeki ortakları ile dünyanın en geniş doğa koruma ağı olan Dünya Kuşları Koruma Kurumu'nun (BirdLife International) Türkiye ortağı olan Doğa Derneği, hem yerel hem de uluslararası ölçekte pek çok projeye imza atmıştır. Kurulduğu günden itibaren geçen süre içerisinde hem Anadolu'da hem de dünya farklı yerlerinde çalışmalar yürüten Doğa Derneği, bugün yüzlerce gönüllüsüyle birlikte faaliyetlerini sürdürmektedir. Gönüllülerini bir araya getiren temel değer, insanın da doğa olduğu, yani "Doğa benim. Doğa sensin. Doğa biziz" düşüncesidir. Dernek, "iyiliğe dayalı ilişkiler" düsturuyla bu ilişkileri anlamak, anlatmak ve yaşatmak için çalışmalar yürütmektedir. Bu sebeple dernek tabanı, öğrencilerden köylülere, araştırmacılardan sanatçılara, gezginlerden kuş gözlemcilerine ve aktivistlere kadar uzanan geniş bir

ağdan oluşmaktadır. Dernek Anadolu ve dünyanın her yerinde yapmış oldukları çalışmalar ve araştırmalardan elde ettiği birikimi, deneyimi ve değerli bilgileri kuşaklar arasında taşıyabilmek için Seferihisar Doğa Okulu'nun kurulmasına önayak olmuştur. Doğa Derneği her yıl farklı kategorilerde ve genellikle gençlere hitap eden kurslar/etkinlikler düzenlemekte ve bu faaliyetleri öncesinde kendi sayfasında "Doğa Okulu" başlığı altında ilan etmektedir (Anonim, 2017-7).

Yuva

YUVA, 2010 yılında, uzun süreler boyunca Avrupa'da, Asya'da ve Türkiye'de doğa ve insan hakları savunuculuğu yapan Erdem Vardar ve daha çok gençlerle çalışan ve yaygın bir eğitimci olan Özge Sönmez tarafından, dünyayı değiştirmek, onu daha iyi, daha adil ve daha sürdürülebilir bir yer yapmak ve tüm canlılar için bir yuva olarak kalmasını sağlamak için kurulmuştur. Dernek, doğayla uyum içinde bir yaşam tarzını yaygınlaştırabilmek ve doğanın da haklarını koruyabilmek amacıyla eğitim ve savunuculuk faaliyetlerini yürütmektedir. Dernek yetişkinlerin ve gençlerin okul dışı eğitimi ve yaşam boyu öğrenme yoluyla gelişimini desteklemek, ekolojik farkındalıklarını arttırmak ve yoksulluğun ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak için çalışmaktadır. Tüm eğitimleri katılımcı odaklı ve gönüllülüğe dayalıdır (Anonim, 2017-8).

Doğal Yaşamı Korum Vakfı - DAYKO

2011 yılında kurulan DAYKO- Doğal Yaşamı Korum Vakfı doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve yönetimi, öncelikli alanlara koruma statüsü kazandırılması ve doğal yaşam alanlarının barındırdığı ekosistemlerin gelecek kuşaklara aktarılmasının sağlanması yönünde çalışmalar gerçekleştirilmektedir. DAYKO bu amaçla; koruma projeleri yürütmekte; ilgili yasaların uygulanabilmesi ve geliştirilmesi için faaliyetler sürdürmekte; kamuoyu, yerel ya da merkezi kuruluşlarla tüzel gerçek kişi ve yöneticilerle işbirliği yapmaktadır. Dayko yürüttüğü diğer faaliyetlere ek olarak düzenlediği doğa kampları çatısı altında gençleri buluşturarak, çevre sorunları üzerine farklı bir yolla, doğa ile baş başa kalarak bilinçlendirilmesine, var olan bu tehditlere karşı doğayı savunacak ka-

pasitede birer doğa dostu olmalarına ufak da olsa katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Doğa kamplarına öncelikle ülke çapında yanlış çevre politikaları nedeniyle dezavantajlı durumdaki bölgelerde yaşayan 18- 27 yaş arası gençlerin katılımları hedeflenmekte olup, bunun yanında şehirlerdeki karmaşıklığın içinde sıkışmış olan gençliğin doğa ile buluşmalarını sağlamak da hedefleri arasındadır. Kamplarda gençlere, sürdürülebilir kalkınma ve çevre politikaları, temiz enerji gibi konularda atölyeler gerçekleştirerek, günlük yaşamlarında yüz yüze oldukları bu tehditler karşısında yapabilecekleri hakkında bilgilendirme çalışmaları yürütülmektedir (Anonim, 2017-9).

Küresel Çevre Derneği - GEO

Küresel Çevre Derneği (Global Environment Organisation – GEO) 2005 yılından itibaren Türkiye ve Avrupa'nın farklı ülkelerinde birlikte çalışmalar yürüten doğa gönüllüsü bir kitlenin tüm bu çalışmaları kurumsal hale getirerek etkisini artırmak, yeni gönüllülere ulaşarak öncelikle Türkiye'de sonrasında ise küresel anlamda belirlenmiş hedeflere ulaşmak amacıyla 2012 yılında faaliyete geçmiştir. GEO'nun amacı çevre kirliliği, su kaynaklarının verimsiz kullanılması, ormansızlaşma, iklim değişikliği, toprak erozyonu ve gıda kıtlığı gibi konulardaki sorunlara dair farkındalık yaratmak, eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yürütmek, bilimsel tabanlı ve destekli araştırma ve koruma projeleri geliştirmek, bu konularda yerel, ulusal ve uluslararası işbirlikleri geliştirerek çalışmalar yürütmektir. Dernek, gençlere yönelik olarak hazırladıkları ulusal ve uluslararası eğitim projelerinde gerçekleştirdikleri atölye çalışmaları, uygulamalı eğitimler, sunumlar, oyunlar, saha çalışmaları aracılığıyla katılımcılara çevre, çevre sorunları ve çevre hakkı konusunda katılımcı davranma, haklarının farkında olma ve bunları günlük pratiklere, karar alma süreçlerine yansıtılmaları doğrultusunda çalışmalar yürütmektedir (Anonim, 2017-10).

Çevre Koruma ve Araştırma Vakfı - ÇEVKOR

Çevre Koruma ve Araştırma Vakfı (ÇEVKOR), 1991 yılında Ege ve Doğu Ege üniversitelerindeki öğretim üyeleri tarafından kurulan bir

vakıftır. Vakfın amacı, doğal, tarihi, ve kültürel varlıkların korunması, geliştirilmesi, yaşatılması, çevre kirliliği meydana getirmeyecek sistemlerin teşvik ve geliştirilmesi, toplumun her kesiminde çevre bilincinin artırılması ve bu konuda eğitim çalışmalarının yapılmasıdır. ÇEVKOR'un faaliyetleri arasında Ekoloji Yaz Okulları, Çevre Eğitimi Kitapları, Ulusal ve Uluslararası Sempozyum ve Kongreler, Temizlik, Ağaç Kesimine Son, Her Balkona Bir Kuş Yuvası gibi kampanyalar, Ağaçlandırma Çalışmaları, Genç Ekologlar Eğitim Programı, Çevre Araştırma Projeleri, Çevre Sloganları, Çevreci Edebi Eserler gibi konularda çeşitli yarışmalar düzenlemek yer almaktadır (Anonim, 2017-11).

Deniz Temiz Derneği -TURMEPA

Deniz Temiz Derneği / TURMEPA, ülkemiz kıyı ve denizlerinin korunmasını ulusal bir öncelik haline getirmek ve gelecek nesillere temiz denizlerin kucakladığı yaşanabilir bir Türkiye bırakmak amacıyla, 8 Nisan 1994 yılında Rahmi M. Koç'un kurucu başkanlığında başlatılmış bir sivil toplum hareketidir. Kurulduğunda 29 üyesi olan TURMEPA, bugün; 350'si kurumsal olmak üzere 1000'e yakın üye sayısına ulaşmış bir sivil toplum kuruluşudur. TURMEPA'da gönüllüler 4 farklı kategori altında toplanmıştır. "Çevrimiçi Gönüllüsü": Her yaş grubundan, evde oturan, özel gereksinimi olan, çok yoğun iş temposu olan, öğrenci, emekli her birey katılımcı olabilir. Sosyal medya kanalları, kısa film ve fotoğraflar ile etkin olurlar. Merkez tarafından belirlenen zaman dilimleri içinde online ya da yüz yüze oryantasyonlar sonrasında, şahsi sosyal medya hesaplarında, "Dünyamızda Neler Oluyor?" katılımcı savunuculuğu ile Deniz Hukuku Maddesi katılımcı savunuculuğunu, ulusal ve uluslararası arenada icra eden bireylerdir. Ayrıca, yazı yazma, düzeltme ve çeviri yapma, danışma, araştırma, proje geliştirme ve yönetimi başlıklarında sınırlar ötesi işbirliği yaparlar. "Eğitim Gönüllüsü": 20-50 yaş arasında olan, gönüllü ya da profesyonel olarak eğitim geçmişi olan, TURMEPA Gönüllülük prosedürü içinde yer alan eğitimlerin öğretmen-çocuk ve yetişkinlere verilmesinde gönüllü eğitmen olarak destek veren, bunun için gerekli eğitici eğitimini aldıktan sonra ulusal arenada hedeflenen illerde aktif olan bireylerdir. "Etkinlik Gönüllüsü": Her yaş grubundan bireylerdir. Derneğin düzenlediği önemli gün etkinliklerinde ulusal ve

uluslararası arenada ve etkinliğin içeriğine paralel tüm görevlerde kolaylaştırıcı, organizatör ve katılımcı olarak yer alırlar. İletişim faaliyetleriyle ilgili konularda ve tasarımlarda destek verirler (stant kurulumları, yerel medya ile ilişkiler vb.). Topluluk Gönüllüğü: Üniversitelerde, kamu ve özel sektörde teşkilatlanmak suretiyle oluşturulan, ulusal arenada amaç ve hedefleri belirlenmiş en az 5 kişiden oluşan gönüllü topluluklarıdır. Deniz Elçileri olarak tanımlanırlar. Topluluk Kılavuzları doğrultusunda faaliyetlerini yürütürler (Anonim, 2017-12).

Türkiye Çevre Eğitimi Vakfı - TÜRÇEV

Uluslararası ismi “Young Reporters for the Environment, YRE” olan ve ülkemizde Çevrenin Genç Sözcüleri, ÇGS olarak isimlendirilen Program, ilk kez 1991 yılında Fransa’da uygulanmaya başlamış ve Avrupa Çevre Eğitim Vakfı (FEE) tarafından 1994 yılında uluslararası düzeye taşınmıştır. Program’a ülkemiz 1995 yılında katılmıştır. TÜRÇEV, kuruluşunu takiben Mavi Bayrak Programı’na başlarken, yine FEE şemsiyesi altında; 1995 yılında Eko-Okullar, 1996 yılında Çevrenin Genç Sözcüleri ve 2004 yılında da Okullarda Orman Programları’nı ülkemizde yürütmeye başlamıştır. 2011 yılında ise Uluslararası Yeşil Anahtar Ödülü Programı ülkemizde yürütülmeye başlanmıştır. “Çevrenin Genç Sözcüleri” programı, gençleri çevre sorunlarını ve konularını anlamaya yönelten ve onları bilinçlendirmek amacı ile çevre eğitimi yapan uluslararası bir programdır. Bu amaçla, 34 ülkeden okulların katıldığı ve çevre ilgili haberlerin yer aldığı bir okul ağı oluşturulmuştur. Eğitim aracı olarak, gençlerin ilgisini çeken, çevre gazeteciliği yöntemi benimsenmiş olup, öğrencilerin buldukları okul yöresinde çevre sorun ve konularını araştırıp inceleyerek haber nitelikli makale, fotoğraf ve kısa video kaydı üretmeleri teşvik edilmektedir. Böylece, gençlere seslerini duyurabilecekleri bir ortam sunularak çevresel haksızlıkları dillendirmeleri, çevresel sorunların yetkililer tarafından düzeltilmesini sağlamak için kamuoyu oluşturmakla birlikte, onlara bazı şeyleri değiştirebilecekleri duygusunu yaşatarak çevreye duyarlı vatandaşlar olarak yetişmeleri hedeflenmektedir. 1996 yılından bu yana 35 ülkede yaşları 11 ile 21 arasında olan 750.000 öğrenci; çevre haberciliği yaparak, çevre sorun ve konularını araştırıp inceler, bulgu ve çözüm önerilerini haber makalesi, fotoğraf ve video haberciliği

yaparak yayınlamışlardır. Bu programın temel amacı, çevresel haksızlıkları dillendirmek ve bunların yetkililer tarafından düzeltilmesini sağlamak için kamuoyu oluşturmakla birlikte, gençlere bazı şeyleri değiştirebilecekleri duygusunu yaşatarak onların çevreye duyarlı vatandaşlar olarak yetişmelerini sağlamaktır (Anonim, 2017-13).

Türkiye Çevre Koruma Ve Yeşillendirme Kurumu - TÜRÇEK

Türkiye Çevre Koruma ve Yeşillendirme Kurumu (TÜRÇEK), 1972 yılında Türkiye'nin ilk gönüllü çevre kuruluşlarından biri olarak İstanbul'da kurulmuştur. TÜRÇEK, ulusal ve uluslararası doğa koruma ve çevre politikalarına bilimsel, ekonomik ve sosyal temelli yaklaşımlarla etki edebilen, ulusal ve uluslararası doğa koruma örgütlenmeleri içinde etkin ve birleştirici rol oynayan, , beş bin üye ve aktif gönüllü yanında yirmi çalışanı ile kurumsal yapıya sahiptir. TÜRÇEK'in amacı doğa ve çevre koruma politikalarına insanı da gözeten bir yaklaşımla etki etmek, bölgesel, yerel ve ulusal doğa koruma örgütlenmeleri için birleştirici ve güçlendirici olmak, eğitime önem veren, aktif gönüllülere dayalı bir kurumsal yapıyı ve hafızayı esas alan, etkili, tanınmış, güvenilir bir doğa ve çevre koruma kurumu olmaktır. "Akasya Zirveleri", TÜRÇEK ile Sabancı Üniversitesi Toplumsal Duyarlılık Projeleri işbirliği ile 2002 yılında başlayarak geleneksel olarak her yıl Nisan ayında Sabancı Üniversitesi Tuzla Kampüsü'nde düzenlenmiştir. Proje ile 2008 yılına kadar 1.396 çevreci gence ulaşılmıştır. 3 gün süren Akasya Zirveleri boyunca çevre sorunları ve konuları ile ilgili oturumlar; Sivil Toplum Kuruluşları ve Üniversite kulüplerinin kendilerini tanıttıkları mini fuarlar ve tanıtım oturumları, eğlenceler ve atölye çalışmaları düzenlenmiştir. Akasya Zirveleri, bugüne kadar çevre sorunları ile ilgili çok farklı konuları ele almış ve 2008 yılına kadar sürmüştür. Akasya Zirveleri'nin ana amacı, Sivil Toplum Kuruluşları, Üniversite Kulüpleri ya da bireysel inisiyatif kanalıyla çevresel çalışmalar yapan gençleri demokratik platformlarda bir araya getirmek, genç çevrecilerin çevre politikalarında söz sahibi olmalarını sağlamak olmuştur. "Türkiye'de Gençlik" üzerine yazılmakta olan 2007 Ulusal İnsani Gelişme Raporu çerçevesinde, UNDP ilk kez gençlerin yapabilirliklerini arttırmayı teşvik eden en iyi gençlik projelerinden biri olarak Akasya Gençlik Çevre Zirveleri projesi, seçilmiş ve ödüllendi-

rilmiştir. 2014 yılında TÜRÇEK kurumsal yapılanmasını ve çalışmalarını gelişen küresel sorunlara odaklayarak tekrar oluşturmaktadır. Özellikle üniversite gençliğinin ilgisini ve katılımın artıracak Akasya Zirveleri'ni tekrar başlatmak için yoğun çalışmalarını sürdürmektedir (Anonim, 2017-14).

B- Uluslararası Çevre ve Doğa Koruma Platformları

Gönüllü çevre faaliyetleri, dünyada önemli bir rol oynamaktadır. Ancak durum ülkeden ülkeye farklılık göstermekte, her ülkenin ulusal ölçekte farklı gönüllü kuruluşları bulunmaktadır. Aşağıda dünyadaki gönüllülük faaliyetlerine ilişkin örnekler yer almaktadır.

Avrupa'da Gönüllülük

Gönüllü faaliyetler, Avrupa'da önemli bir rol oynamaktadır. Ancak durum ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Avrupa Gençlik Forumuna göre gönüllülük faaliyeti:

- Kişinin kendi iradesiyle gerçekleştiriliyor ve genel olarak diğer insanların ve toplumun yararına olan eylemler için zaman ve enerji ayrılmasını gerektiriyorsa,
- Bedelsizse (bununla birlikte faaliyet ile doğrudan ilgili harcamaların karşılanması söz konusu olabilir),
- Kar amacı gütmüyor ve esas itibarıyla bir sivil toplum örgütü bünyesinde gerçekleştiriliyor ve dolayısıyla açıkça bir maddi veya mali kazanç elde etmek amacı söz konusu değilse,
- Para karşılığı çalışmanın yerine geçmiyorsa gönüllülük olarak tanımlanmaktadır.

Gönüllülük ve AB

Avrupa'da gönüllülüğün geçmişi ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Bazı ülkelerin uzun zamandan beri süregelen gönüllülük gelenekleri bulunurken diğerlerinde gönüllülük henüz yeterince gelişmemiştir. 2007 tarihli bir ankete göre 10 Avrupalıdan 3'ü gönüllü faaliyetlere katıldıklarını söylemişlerdir. Bazı tahminlere göre AB'deki yetişkin gönüllülerin toplam sayısı 92 ila 94 milyondur (15 yaşın üzerindeki tüm Avrupalıların %23'ü). AB'de aktif gönüllüler ve gönüllü kuruluşlarının sayısı

sında son on yılda artış gözlenmektedir. Avrupa Komisyonu gönüllü faaliyetlere katılan yaklaşık 100 milyon Avrupalının çabalarını kutlamak amacıyla 2011 yılını "Avrupa Gönüllülük Yılı" ilan etmiştir. Bu etkinlik, gönüllü faaliyetleri kolaylaştırmayı ve Avrupa'da gönüllülüğün kalitesini artırmayı amaçlamaktadır. Komisyon aynı zamanda gönüllülüğü gençler arasında geliştirmek ve yaygınlaştırmak, özellikle sınır ötesi gönüllülüğü teşvik etmek için çalışmalar yapmaktadır. Avrupa Gönüllü Hizmeti gençlerin yurtdışında gönüllü faaliyetlerde bulunmaları için bilinen en yaygın programdır (Anonim, 2017 – 15).

En genç nüfusa sahip olan ülkeler arasında İrlanda, Kıbrıs, Slovakya ve Polonya yer alırken, Danimarka, Almanya ve İtalya en az gencin bulunduğu ülkelerdir. Bu farkların yansımaları gönüllülükte de görülmektedir. Gençler ve genç yetişkinler arasında gönüllülüğün en yaygın olduğu ülkeler Doğu Avrupa ülkeleri (Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Letonya, Litvanya, Polonya, Romanya, Slovakya ve Slovenya) ve İspanya'dır. Örneğin, Slovakya'da tüm gönüllülerin %70'i 30 yaşın altındadır. Batı Avrupa ülkelerinde gönüllülük düzeyi tüm yaş gruplarında birbirine benzemektedir. Gönüllülük bir toplum ve bir ülkenin tarihi, siyaseti ve kültüründen fazlasıyla etkilenmektedir (Anonim, 2017 – 16).

Charities Aid Foundation tarafından yayınlanan Dünya Bağışçılık Endeksi 2014'e göre Türkiye gönüllü faaliyete katılma süresi açısından 135 ülke arasında 132'inci sırada yer almaktadır (Özbirinci, 2016).

Avrupa Gönüllülük Hizmeti (European Voluntary Service)

Avrupa'da son yirmi yılda binlerce gencin yaşamında etkili olmuş bir gönüllülük hizmetidir. Avrupa Birliğinin bir girişimi olup, Avrupa'daki insan ve toplumların yararına geliştirilen projelerde gençlerin gönüllü olarak çalışmalarına olanak sağlamaktadır. Avrupa Gönüllülük Hizmetine 17 yaşında üye olunabilir ancak 18 yaşına kadar herhangi bir projeye başlanılmasına izin verilmemektedir. 30 yaşına kadar gençlerin projeleri kabul edilmektedir. Doğal felaketlerden korunma ya da sonrasında yeniden çevrenin geri kazanımı gibi çeşitli projelerde görev alınabilir. Desteklenen projeler, 2 – 12 ay içerisinde tamamlanmalıdır (Anonim, 2017–18).

Avrupa Gönüllülük Hizmeti projesi iki veya daha fazla destekçi kuruluş arasında bir ortaklıktır. Bu destekçiler kendi projelerinde gönüllüleri çalıştırmaktan sorumludurlar. Bir gönüllü olarak kültür, spor, gençlik, çocuklar, kültür mirası, sanat, hayvan sağlığı, çevre ve gelişim işbirliği gibi çok çeşitli projelerde çalışabilir. Avrupa Gönüllülük Hizmeti projesi süresi sonunda bir sertifika verilmektedir (Anonim, 2017–19).

Birleşmiş Milletler Gönüllülük Programı (UNV)

Birleşmiş Milletler Gönüllülük (UNV) Programı, gönüllülüğün uluslararası, bölgesel, ulusal ya da yerel çalışmalarla, her barış ve insani kalkınma gündeminin ayrılmaz bir parçası olmasını mümkün kılarak barış ve kalkınmaya katkı sağlayan bir BM kuruluşudur. Merkezi Almanya'nın Bonn şehrinde bulunan UNV, yaklaşık 130 ülkede faaliyetlerini sürdürmektedir. 86 ülkede Saha Birimi bulunan UNV, dünyanın her yerinde Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ofisleri aracılığıyla temsil edilmekte ve UNDP Yönetim Kurulu'na bağlı bulunmaktadır (Anonim, 2017–20). 18 – 29 yaşları arasındaki gençlerin Birleşmiş Milletler Genç Gönüllülere üye olması mümkündür. Bir BM Gençlik Gönüllüğü görevlisi, kendi ülkesinde veya dünyadaki başka bir ülkede barış ve sürdürülebilir kalkınmaya yardımcı olabilmektedir. BM Gençlik Gönüllüleri görevleri geniş kapsamlıdır; insan hakları, iklim değişikliğine adaptasyon, birincil sağlık hizmetleri, afet yönetimi, gençlerin katılımı veya daha birçok alanda çalışabilmektedir (Anonim, 2017–20).

Afrika Birliği Gençlik Gönüllüleri (African Union Youth Volunteer Corps)

Afrika'daki 54 ülkeyi kapsayan kıtasal gelişme programıdır. 2010 yılında Nijerya'da resmi olarak kurulmuştur. Gençlerin Afrika kıtasına yönelik bilgi ve paylaşımlarını arttırmak ve Afrika'nın küresel dünyadaki önemini güçlendirmek amacıyla bir araya gelmesine olanak sağlamaktadır. Gençlerin tarım ve çevre konularındaki gönüllülüğüne dayanmaktadır (Anonim, 2017–21, 22).

WWF Gençlik Gönüllülük Programı (WWF Volunteer Internship Program)

WWF, dünyada 100'den fazla ülkede çalışmalar yürüten uluslararası bir doğa koruma kuruluşudur. 29 Nisan 1961 tarihinde kurulmuştur. WWF, küresel ölçekte bir değişim yaratmayı, yeryüzünün en değerli yaşam alanlarını ve canlı türlerini korumayı hedeflemektedir. WWF, biyolojik çeşitliliğin korunmasına yönelik mücadelesinde ülkeler arasında işbirliklerinin gerçekleşmesine öncülük eder (Anonim, 2017–23). WWF Gençlik Gönüllülük Programı; Dünya Doğayı Koruma Vakfı, Madagaskar, Paraguay, Peru, Fiji ve Bhutan gibi ülkelerde gönüllü bir küresel koruma programı ve çevre projeleri yürütmektedir (Anonim, 2017–24). 19 – 27 yaşları arasındaki gençler, 3 – 6 ay süreyle gönüllü olarak deneyim kazanabilirler. Amaç; adı geçen ülkelerde çevrenin korunmasına yönelik deneyim kazanarak ve kazanılan deneyimi başkalarıyla da paylaşarak katkı sağlamaktır. WWF, dünyanın korunmasına yönelik gençlerin bilincinin, arazi deneyimiyle artırılmasını hedeflemektedir (Anonim, 2017–25).

Uluslararası Gönüllü Programlar Birliği (International Volunteer Programs Associations - IVPA)

Dünya çapında birçok gönüllü kuruluşun üyesi olduğu bir birliktir. 1996 yılında kurulmuştur. İstenilen bölge, ülke, gönüllük türü, gönüllük süresine göre, üye kuruluşların çeşitli programlarına gönüllü olarak katılabilmeye olanak sağlamaktadır. Gençlerin gönüllü olarak görev alabilecekleri çeşitli organizasyonlar (American Youth Understanding Diabetes Abroad (AYUDA), Amigos de las Américas, Cross-Cultural Solutions, Globe Aware, Global Brigades, International Service Learning (ISL), Projects Abroad, Service for Peace gibi) IVPA çatısı altında yer almaktadır. Örneğin; "Projects Abroad" gençlerin gelişmekte olan ülkelerde koruma, tarım vb. konularda gönüllü olmalarına olanak sağlamaktadır (Anonim, 2017–26).

Uluslararası Gönüllü Çalışma Kampları

Değişik ülke ve kültürlerden gelen gönüllülerin kamu yararına projelerde, günde ortalama 5-6 saat gönüllü çalışarak, bunun karşılığında konaklama ve yemek için herhangi bir ücret ödemediği kamplardır. Kamp ortalama 2 ya da 3 hafta sürmektedir. Her yıl dünya genelinde 80'i aşkın ülkede yaklaşık 2000 gönüllü çalışma kampı düzenlenmektedir. Kamplar genellikle 1 Mayıs – 31 Ekim tarihleri arasında yapılmaktaysa da, kış aylarında da az sayıda da olsa kamp yapılmaktadır. Tüm kamp grupları uluslararasıdır. Her grupta, aynı ülkeden 1-2 kişi bulunur. Her grubun sorumlu olarak kampçılık deneyimi olan bir kamp lideri vardır. Kamplarda ortak dil İngilizce olmakla birlikte, yalnızca gidilen ülkenin dilinin konuşulduğu özel kamplar da vardır. Katılımcı sayısı 15-20 kişidir. Kamp koşullarına göre öğrenci yurtları, kampçılara ayrılmış bir ev, çadır, konukevi, okul yurtları, spor merkezleri, hostel, çiftlik olabilir. Uluslararası Gönüllü Çalışma Kampları'nda yapılan işler genellikle ustalık gerektirmeyen, herkesin yapabileceği türden, beden gücüyle yapılan işlerdir. Kamplar iş türlerine göre 3 gruptur :

Bedensel Çalışma Kampları: Çevre düzenleme ve koruma, ağaç dikimi ve orman içi çalışmalar, arkeoloji, restorasyon, bakım, onarım, çiftliklerde çalışma, festival düzenleme, sahil temizliği, vb.

Kültür, Sanat ve Özel İlgi Kampları: Fotoğraf, sinema, tiyatro, müzik, el sanatları, dans, grafik, WEB tasarımı, maket uçak yapımı, vb.

Sosyal İçerikli Çalışma Kampları: Yaşlılara bakım, engellilere yardım, çocuk kamplarında gözetmenlik, evsizler, mülteciler ya da sokak çocuklarıyla çalışmalar, vb. (Anonim, 2017-27).

Gönüllü Çalışma Deneyimine Olanak Sağlayan İnternet Siteleri: İnsanların internet aracılığıyla ulaşabileceği, gönüllü arayan ev sahibi kişi ya da organizasyonlardan oluşan veri tabanları bulunmaktadır. Genelde bir profil oluşturarak, gönüllü olması düşünülen programlara başvurma olanağı sağlamaktadır. Gençler, aşağıda yer alan ve benzeri internet site-

lerinden yaralanarak, çevre gönüllüsü olabilecekleri, organizasyona erişip, faaliyetlere katılabilirler:

Eurodesk: Gençler için eğitim ve gençlik alanlarındaki Avrupa fırsatları ve gençlerin Avrupa faaliyetlerine katılımı hakkında bilgi sağlayan Avrupa Bilgi Ağıdır.

Avrupa Gençlik Portalı: Avrupa Gençlik Portalı, Avrupa Birliği'nin bir kurumlar arası girişimidir. Avrupa Gençlik Portalı, Avrupa'da yaşayan, öğrenim gören ve çalışan gençleri ilgilendiren bilgi ve olanaklar sunmaktadır. Nasıl gönüllü olunabileceği ve hangi gönüllülük programlarına başvurulabileceği konusunda geliştirilmiş bir portaldir.

Workaway: Workaway dünyanın birçok yerindeki gönüllüye ihtiyaç duyan kişiler ya da organizasyonların bulunduğu bir veritabanıdır. Site de birçok farklı alanda gönüllülük alternatiflerine rastlanmaktadır (Anonim, 2017–28).

Helpx: Helpx de bir önceki siteyle aynı mantıkta çalışan, gönüllü arayan ev sahibi kişi ya da organizasyonlardan oluşan bir veritabanıdır. Bir profil oluşturularak ilgini çeken işler konusunda iletişime geçme olanağı sağlamaktadır (Anonim, 2017–29).

WWOOF: WWOOF, 1971 yılında, İngiltere'de ortaya çıkmıştır. WWOOF, kültürel ve eğitsel deneyimleri desteklemek için gönüllülerin organik çiftliklerde üreticilere birlikte gönüllü çalışmalarına imkânı sağlayan, böylece sürdürülebilir küresel bir toplum oluşturmaya katkı sağlayan dünya çapında bir harekettir. Bir gönüllü olarak üreticinin yanında yaşayarak günlük işlerle uğraşmaya ve çiftlik yaşamını öğrenmeye olanak sağlamaktadır (Anonim, 2017–30)

World Wide Helpers: WWH gönüllüler ile organizasyonları buluşturmaya hedefleyen bir diğer sitedir. Üyelik için her hangi bir ücret ödenmemektedir. Organizasyonların sundukları projeler siteden takip edilebilmektedir (Anonim, 2017–31).

Sea Turtles: Okyanusları iyileştirmek için insanları bir araya getiren, gönüllü çalışmalarını sağlayan bir internet ağıdır. Site üzerinden çeşitli projeleri incelenebilmektedir, Kaliforniya, Teksas ve Kosta Rica’da çalışma imkânı sunmaktadır (Ulubay, 2008).

C- Milli Parklarda Gönüllülük

Amerika’daki Milli Park Servisi gönüllülüğü, ülke çapında topluluklara, organizasyonlara ve bireylere ölçülemez bir katkı sağlayan bir Amerikan geleneği olarak tanımlarken, günümüz gönüllülerini ise çok çeşitli görevleri yerine getirme becerileri, arzuları, sabrı ve zamana sahip aktif, dinamik, yaratıcı bireyler olarak nitelendirmektedir (Nesters, 2012).

1970 yılında ilk Milli Park gönüllüsü George B. Hartzog, Jr tarafından kurulan gönüllülük programı (VIP - Volunteers In Parks) bireylere ve gruplara yönelik çok çeşitli gönüllülük fırsatları sunmaktadır. Gönüllüler, bilgi, beceri ve yetenekleri ile ilişkili olarak uzmanlık gerektiren alanlarda aktif olarak veya sadece gönüllü olma arzusunu ve istekliliğini gerektiren pozisyonlarda görevlendirilebilmektedirler. Gönüllüler Milli Parklarda bir hediyelik eşya mağazasında çalışabilir, rehberlik veya bekçilik yapabilir, park kütüphanesinde çalışabilir, temizlik ve bakım çalışmalarında görev alabilir, flora, fauna veya arkeolojik alanlarda yürütülen çalışmalara katılabilirler. 18 yaşın altındaki bireylerin, gönüllü olabilmeleri için ebeveynin veya yasal vasinin yazılı onayı olması gerekmektedir. Gönüllü olmak isteyen vatandaşlar ABD Milli Parklar Servisinin sitesinden yetenekleri ve hedeflerine uyacak uygun bir fırsatlar arayabilmektedir. Ayrıca sitede yer alan alfabetik listeden bir ulusal park seçebilir ve gönüllü fırsatları hakkında doğrudan parkla iletişime geçip bilgi edinebilmektedirler (Nesters, G. 2012, Anonim 2017-32, Duse, 2009))

Milli Parklar gönüllülerine verdiği doğa ve iş güvenliği eğitimlerinin yanı sıra onların hayatlarını kolaylaştıran imkânlar ve onları teşvik edici ödüller de sunmaktadır. Örneğin pek çok milli parkta gönüllülerin barınabileceği konutlar bulunmaktadır. Parka bağlı olarak, gönüllü konutları arasında tam donanımlı evler, gönüllü köyler, mevsimlik evler, yurtlar ve kamp alanları bulunmaktadır. Ayrıca teşvik amacı ile, 500 saatten fazla süren gönüllülere, Usta Gönüllüler sertifikası verilirken 4000 saatten fazla süre alanlar Cumhurbaşkanlığı Gönüllü Görev Birliği sertifikası

verilmektedir. 2004 yılı itibariyle 500'den fazla gönüllü Cumhurbaşkanlığı Gönüllü Görev Birliği sertifikası almıştır. Günümüzde, gönüllülere bireysel hizmetteki başarıları, ömür boyu hizmeti, grup hizmetindeki başarıları veya gençlik hizmetindeki başarıları değerlendirilerek George B. Hartzog, Jr, gönüllülük ödülü verilmektedir (Duse, 2009).

Bununla birlikte Uluslararası Gönüllüler Parkı Programı (IVIP), dünyanın dört bir yanından her yıl ABD ulusal parklarına 100'ü aşkın gönüllü getirmektedir. Diğer ülkelerdeki öğrenciler, araştırmacılar, araştırmacılar, çevreciler veya park yöneticileri de ABD Ulusal Parklarında gönüllü olarak çalışabilmektedir. Gönüllüler, park yönetimi, yaban hayatı çalışması ve çevre araştırmaları yönünden eğitim almaktadır. 2014 yılında 246.000 kişi Amerika'daki 400'den fazla korunan alanda gönüllü olarak 6.7 milyon saat bağışta çalışmıştır (Duse, 2009; Anonim, 2017-36).

Amerika'daki gönüllülük sistemine benzer şekilde İngiltere (Anonim, 2017-33) ve Avustralya (Anonim, 2017-34) Milli Parklarında da gönüllülük sistemi uygulanmakta olup, gönüllüler Milli Park yönetiminin önemli bir parçasını oluşturmaktadır.

Değerlendirme ve Sonuç

Çevrenin korunması ve geliştirilmesine yönelik kanun ve yönetmeliklerde birçok düzenleme bulunmaktadır. Anayasamızın 56. Maddesi "Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir" diyerek bizzat devlete ve vatandaşlara görev ve sorumluluklar yüklemektedir. Bununla birlikte, her geçen gün yerel ve bölgesel ölçekli birçok çevre sorunuyla karşı karşıya kalmaktayız. Bu durum yaşadığımız çevre sorunlarının çözümünde salt yasal düzenlemelerin yeterli olmadığını göstermektedir.

Yaşadığımız çevresel sorunlar, her bireye birtakım sorumluluklar yüklemektedir. Çevremizin ve doğanın daha etkin korunması toplumsal kolektif bilincin ve duyarlılığın geliştirilmesiyle mümkün olacaktır. Çevre ve doğa koruma faaliyetlerinin başarıya ulaşması ancak gençlerin bu faaliyetlere etkin bir şekilde katılımıyla mümkün olacaktır. Bu doğrultuda okullarda gençlere erken dönemde çevre bilincinin aşılması gerekmektedir.

Dünya genelinde 4 ila 24 yaşları arasında, küresel nüfusun neredeyse yarısına karşılık gelen 2.4 milyar çocuk ve genç bulunmaktadır (Youth Engagement, 2016). Katlanarak artan çevre sorunlarının farkında olan gençler, yaşanacak bir çevre için çevrenin korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla çaba harcamaları gerektiği bilincindedir. Hayatlarının erken döneminde doğada zaman geçiren ve doğayı içeren aktivitelerin bir parçası olan gençler, çevrenin korunmasına yönelik duygusal, sosyal ve estetik duyarlılık geliştirmeye çok daha yatkın olmaktadır. Okul çağlarında izcilik, doğa kampları, çevre gönüllülüğü, açık hava derslerinde doğayı tanıma ve küçük çaplı yetiştiricilik gibi faaliyetlere katılan öğrenciler; çevrelerine karşı sorumluluk geliştirmekte, kaliteli zaman geçirmekte, sosyal dayanışma duyguları gelişmekte, kötü alışkanlıklardan korunmakta, toplumun bir parçası olma hissi güçlenmekte ve bireysel sorumluluk alma yetileri gelişmektedir. Bu doğrultuda gençlerin aktif olarak görev alabileceği çevre ve doğa korumaya yönelik gönüllü organizasyonlar desteklenmeli ve bu şekilde çevreye karşı duyarlılık ve sahip çıkma düzeyleri arttırılmalıdır.

Bu organizasyonlardan biri de Amerika ve diğer gelişmiş ülkelerde uygulanan ancak henüz ülkemizde kurulmamış olan Milli Parklar Gönüllülük sistemidir. Ülkemizde özellikle gençlerin milli parklarda gönüllülük esasına uygun olarak görev almaları yönünde Milli Parklar yönetmeliğine gerekli kuralların eklenmesi, milli park ziyaretçi yönetim planlarında gönüllülük sisteminin altyapısına ilişkin kararların getirilmesi, üniversiteler ile gerçekleştirilecek projeler vasıtası gençlere yönelik eğitim ve gönüllülük faaliyetlerinin yaygınlaştırılması sağlanabilir.

Kaynakça

- Anonim. (2017-1). Genç Gönüllüler - Bir Gençlik Projesi, Hakkımızda. Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <http://gencgonulluler.gov.tr>.
- Anonim. (2017-2). Genç TEMA – Genç TEMA Nedir? Genç TEMA Neler Yapar? Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <http://www.tema.org.tr>.
- Anonim. (2017-3). Türkiye Tabiatını Koruma Derneği, Hakkımızda, Faaliyetlerimiz, Gençlik Komisyonu. Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <http://www.ttkder.org.tr>.
- Anonim. (2017-4). Gençlik Turizmi Derneği, Hakkımızda, Avrupa Gönüllülük Hizmeti. Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <http://genctur.org>
- Anonim. (2017-5). Ulusal Ajans, Programlar - Erasmus+ Programı, Gençlik Programı. Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <http://www.ua.gov.tr>.
- Anonim. (2017-6). WWF - Türkiye, Biz Kimiz, Ne Yapıyoruz, Siz Ne Yapabilirsiniz. Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <http://www.wwf.org.tr>.
- Anonim. (2017-7). Doğa Derneği, Değerlerimiz, Hakkımızda, Doğa Okulu. Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <http://www.dogadernegi.org>
- Anonim. (2017-8). YUVA, Ne Yapıyoruz, Hakkımızda. Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <http://www.yuva.org.tr>.
- Anonim. (2017-9). DAYKO, Hakkımızda, Gönüllülük. Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <http://www.dayko.org.tr>.
- Anonim. (2017-10). GEO, Hakkımızda, GEO Projeleri. Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <http://www.geo.org.tr>.
- Anonim. (2017-11). Çevre Koruma ve Araştırma Vakfı – ÇEVKOR. Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <https://www.turkcebilgi.com>.
- Anonim. (2017-12). Deniz Temiz Derneği/TURMEPA, Kurumsal, Eğitimlerimiz, Gönüllülük. Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <http://www.turmepa.org.tr>.
- Anonim. (2017-13). Türkiye Çevre Eğitim Vakfı/TÜRÇEV, Programlar- Eko Okullar, Çevrenin Genç Sözcüleri. Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <http://www.turcev.org.tr>.

- Anonim. (2017-14). Türkiye Çevre Koruma ve Yeşillendirme Kurumu – TÜRÇEK, Hakkımızda, Çalışmalarımız, Üniversite Çevre Projeleri. Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi:<http://www.turcek.org.tr>.
- Anonim. (2017-15). Gönüllülük ve AB Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: https://europa.eu/youth/EU/article/45/772_tr.
- Anonim. (2017-16). Gönüllülük Faaliyetlerinde Bulunan Gençler. Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: https://europa.eu/youth/EU/article/45/772_tr.
- Anonim. (2017-18). European Solidarity Corps. Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: http://europa.eu/youth/solidarity_tr.
- Anonim. (2017-19). Avrupa Gönüllü Hizmeti: gerçekte nedir? Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: https://europa.eu/youth/eu/article/46/906_tr.
- Anonim. (2017-20). Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (UNV) Hakkında. Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <http://www.tr.undp.org>
- Anonim. (2017-21). Become a UN Youth Volunteer. Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <https://www.unv.org/become-un-youth-volunteer>
- Anonim. (2017-22). African Union Youth Volunteer Corps. Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <https://au.int/en/volunteer/african-union-youth-volunteer-corps>
- Anonim. (2017-23). Biz Kimiz? Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <http://www.wwf.org.tr>
- Anonim. (2017-24). Dünya çapında gönüllü olun. Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: http://europa.eu/youth/eu/article/61/3175_tr
- Anonim. (2017-25). Volunteer programme. Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <http://wwf.panda.org>
- Anonim. (2017-26). Who we Are?, Volunteer. Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <http://volunteerinternational.org/>
- Anonim. (2017-27). Uluslararası Gönüllü Çalışma Kampları nedir? Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <http://genctur.org>
- Anonim. (2017-28). The world's leading community for volunteering, working and cultural exchange. Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <https://www.workaway.info/>
- Anonim. (2017-29). Welcome to Help Exchange (HelpX). Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <http://www.helpx.net/>

- Anonim. (2017-30). About WWOOF. h). Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: [tp://wwwoof.net/#wwwoof](http://wwwoof.net/#wwwoof)
- Anonim. (2017-31). The Volunteer Network. Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <http://www.worldwidehelpers.org/wwh/our-community>
- Anonim. (2017-32). National Park Service, Get involved, Volunteer, You can make our great places better. Become a VIP and volunteer with us today! Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <https://www.nps.gov>.
- Anonim. (2017-33). Volunteering in the National Parks. Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <http://www.nationalparks.gov.uk>.
- Anonim. (2017-34). Volunteer with us. Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <http://www.nationalparks.nsw.gov.au>.
- Anonim. (1982). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 56. Madde.
- Arslan, H. (2011). Bir "Doğrudan Eylem Hareketi" Olarak Greenpeace (Yeşil Barış). Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2011(23).
- Beer, J. (2016) Julie Beer, Celebrate National Parks as a Volunteer, Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <http://travel.aarp.org>
- Duse, E. (2009) How to Volunteer at a National Park. Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <http://money.howstuffworks.com>.
- Kurdoğlu, O. (2007). Dünyada Doğayı Koruma Hareketinin Tarihsel Gelişimi Ve Güncel Boyutu. Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 8(1), 59-76.
- Nesters, G. (2012). How to Volunteer at a National Park (and Live For Free!). Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <https://www.huffingtonpost.com>.
- Özbirinci, Y. (2016) Gönüllü çalışmanıza vesile olan 13 internet sitesi. Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <https://gaiadergi.com>
- Ulubay, H. (2008). Dünyadaki Çevre İle İlgili Vakıflar Ve Kurumlar - Çevreci kurulu Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <http://humeyraulubay55.blogcu.com/>
- Youth Engagement. (2016). Impact Report, Nature Conservancy Ulaşım Tarihi: 15.10.2017, Web Sitesi: <https://www.nature.org/about-us/youth/youth-engagement-2016-annual-impact-report-final.pdf>

Yücel, M., Babuş, D. (2005). Doğa Korumanın Tarihçesi Ve Türkiye'deki Gelişmeler., Adana Doğu Akdeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü DOA Dergisi (Journal of DOA) Sayı: 11 Sayfa: 151 – 175.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Göktuğ, T. H., Deniz, B. ve Kılıçaslan, Ç. (2018). Çevre ve doğa koruma konusunda gençlik platformları. *OPUS – Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(Gençlik Araştırmaları Özel Sayısı), 414-440.